

РОБОТА З ЛІТЕРАТУРНИМ ТВОРОМ ЯК СИСТЕМА МЕТОДІВ, ФОРМ І ПРИЙОМІВ

Блозва Ольга Андріївна,
*викладач-методист, викладач зарубіжної
літератури та культурології
Борщівського агротехнічного фахового коледжу*

УГЛИБ СМISЛУ ХУДОЖНЬОГО СЛОВА

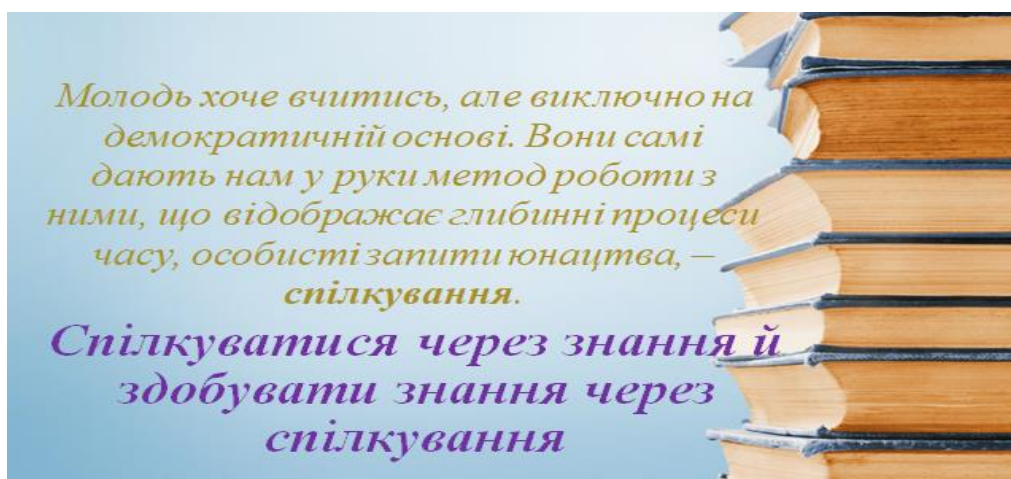
Успіхи людини в житті, її взаємини з іншими членами суспільства залежать від уміння спілкуватися. А тому важливо розвивати мовленнєво-творче мислення у діалозі на заняттях гуманітарних дисциплін, зокрема, на заняттях із зарубіжної літератури.

Як формувати самостійну й ініціативну особистість? Чи можна змінити індиферентного студента? Коли розвиток асоціацій допомагає формувати пізнавальну активність студентів? На ці та низку інших запитань читач знайде відповідь у запропонованій статті.

У всі часи цінується відповідальність до Слова і за Слово. З одного боку – сьогодні Україні потрібні вільні, сміливо мислячі громадяни, талановиті організатори, які люблять свою батьківщину і направляють всю свою енергію на її процвітання. Такі люди самі собою не з'являються! Тож і наші старання націлені на формування ініціативної та самостійної особистості, наділеної творчою уявою, ініціативним мисленням – через художній світ інтернаціонального Слова. З іншого – змінилась держава, суспільний устрій у ній, однак, за моїми спостереженнями, ми дуже повільно змінюємо педагогічну свідомість, болюче долаємо стереотипи мислення, нарешті, надто повільно шукаємо нові підходи до навчання й виховання студентства.

Ми Продовжуємо Працювати На Освітній Ниві За Моделлю Авторитарної Країни, Якої Вже Немає! Зрозуміло, вдосконаленню немає меж, а значить перегляд змісту і структури предмета «Зарубіжна література» може потребувати нових підходів до навчально-виховного процесу. Можливо, доцільно змінити і акценти у системі освіти: йти не від знань до студента, а навпаки – від студента, від його можливостей, до навчального предмета.

Звичайно, вивчення зарубіжної літератури далеко не єдиний фактор, який впливає на формування світогляду студентів: сильніше діють умови навколишнього життя, соціальний досвід молоді, але моральні орієнтири, імпульси до самостійного вирішення моральних проблем наші Уроки, безперечно, дають. Великий діапазон творчих методичних робіт педагогів – це ілюстрація того, як ми навчаємо, творчі студентські та учнівські роботи засвідчують яким цікавим є засвоєння знань і дуже важливо не загубити усвідомлення отриманих знань.

Молодь хоче вчитись, але виключно на демократичній основі. Вони самі дають нам у руки метод роботи з ними, що відображає глибинні процеси часу, особисті запити юнацтва, – спілкування.

В цьому контексті моя педагогічна позиція у навчально-виховному процесі – це спілкуватися через знання й здобувати знання через спілкування. Воно дає молодій людині право на свій темп, свій шлях і свій потенціал можливостей сприйняття, засвоєння навчального матеріалу, тобто враховувати індивідуальні можливості кожного. Повести за собою всіх, а за кимось, хто

раптом випередив мене, йду сама, тобто ще енергійніше просуваємося до засвоєння знань, – ось у цьому і бачу смисл вчительської праці. Просто чудово, коли учасниками навчання відразу стають і вчитель, і студенти: я вчу їх, а вони вчать мене. Гірше, якщо студент індіферентний, байдужий до всього і взагалі ніяких поглядів немає. Ось тоді і потрібні майстерність і особливий такт!

Методи і прийоми, використані на заняттях, які допоможуть прослідкувати процеси, коли розвиток асоціацій допомагає формувати пізнавальну активність студентів, коли їхня думка стає розкутою під час розв'язання абстрактної задачі.

Можливість творчо працювати, стимулює і студента, і вчителя.

Вашій увазі пропонуємо декілька методів і прийомів, використаних на заняттях, які допоможуть прослідкувати процеси, що відбуваються у мисленні студентів, коли розвиток асоціацій допомагає формувати пізнавальну активність студентів, їхня думка стає розкутою, вони не бояться помилитися під час розв'язання абстрактної задачі. Можливість творчо працювати, стимулює і студента, і вчителя.

Г.Аполлінер. Сутність поетичної реформи. Осмислення трагедії Першої світової війни у поезії “Заріzana голубка і водограй”

La Colombe Poignardée et le jet d'eau

Наприклад, вивчення теми «Г. Аполлінер. Сутність поетичної реформи. Осмислення трагедії Першої світової війни у поезії “Зарізана голубка і водограй”». На занятті, використовуючи випереджальні завдання відбувається вивчення студентами творчого доробку поета. Особлива увага акцентується на аналізі вірша-каліграми «Зарізана голубка і водограй».

В основу каліграми покладені події Першої світової війни. Водночас поет піднімається до узагальнення заперечення війни як такої, що несе смерть і страждання. Зі студентами аналізуємо філософські та моральні ідеї твору за питаннями. У процесі обговорення звертаємось до прототипу образу голубки з *аполлінерівського вірша – знаменитого голуба Пікассо, емблеми миру*.

За результатами вивчення теми студентам запропоноване таке завдання: вивчити напам'ять вірш, намалювати власне бачення змісту вірша «Зарізана голубка і водограй».

Творчість студентства приємно вразила і вкотре підкреслила наскільки актуальна інтерактивна технологія навчання, яка дозволяє розвивати творче мислення на мистецькому рівні.

Нижче Ви маєте змогу ознайомитися із творчим доробком студентів.

Гійом Аполлінер не єдиний поет, вивчаючи творчість якого можна пропонувати студентам створення асоціативних малюнків.

Емоційно-експресивний результат був отриманий і при вивченні творчості Ф.Г. Лорки. Малюнки студентів захоплюють своєю майстерністю і показують наскільки точно передається в малюнку сюжет вірша на відміну від словесного переказу.

Інтерактивне навчання, немовби спектром висвітлює діамантові грані педагогіки, показуючи ще й таку форму творчої активності, як творення власних

віршів. Ще у Києво-Могилянській Академії 17 століття студентів в обов'язковому порядку навчали віршотворенню, яке допомагало розвивати творче мислення та, ширше, світогляд майбутнього інтелігента.

Тому, вважаю за потребу на певних заняттях створювати навчальну атмосферу для творчої домашньої роботи. Одна із таких тем – УРЗМ: «Творчість Ісікава Такубоку. Танка».

Танка («Коротка пісня») — жанр японської ліричної поезії, п'ятивірш, що складається із чергування п'яти-та семискладових рядків. Це неримований, простий і вільний вірш.

**О мертвого піску
печаль!
Варто лиш
Стиснути в руці –
Уже й зашурхотів
Між пальцями
додолю.**

いのちなき砂のかなしよ
さらさらと
握れば指のあひがより落つ

Сенкан - це п'ятирядковий вірш, схожий на японський хоку. Жанр зародився в США, а в Україні вправу з написання сенкану використовують як навчальний прийом.

1 рядок – слово, що називає тему.

2 рядок – 2 прикметники, що асоціюються з першим словом.

3 рядок – три дієслова, пов'язаних з темою.

4 рядок – фраза з чотирьох слів (думка-підсумок).

5 рядок – слово-синонім до теми.

Теоретичний аспект заняття можна пропустити, адже, цілком логічними елементами такого заняття будуть: розповідь про «країну, де сходять сонце» (Японію); специфіку японської поезії і, зокрема, танка (із інформацією про історію формування самої форми); обов'язковим елементом має бути і розповідь про самого Ісікаву Такубоку. У своїй розповіді зупинимось на практичній стороні заняття. Ця частина реалізується виключно з допомогою **записів на дошці!**

Перше завдання ознайомлюючого характеру:

З обличчя сліз

Не стала утирати –

Піску лиш

Показала жменю...

Не можу я її забути!

Запитання для аналізу танка:

- *Як ви гадаєте, про що цей твір?*
- *Чому героїня показала лиш жменю піску?*
- *Поясніть, яка атмосфера вірша? (Японською – сабі)*

(Світла печаль, прекрасне і пронизливе почуття самотності.)

Наступне завдання аналітичного характеру: Доведіть, що образ-символ піску є багатозначним.

А) О мертвого піску печаль!

Варто лиш

Стиснути в руці –

Уже й зашурхотів

Між пальцями додолу.

Б) Сьогодні цілий день

Лежав долілиць на піску

І згадував

Той перший біль

Далекого юнацького кохання.

Для доведення-аналізу пропонуємо такі запитання:

– Який промовистий образ допомагає відтворити почуття героя?

– Усно опишіть стан ліричного героя?

– На які роздуми наштовхує вас цей танка?

– Які зміни у внутрішньому стані ліричного героя ви помітили у цьому танка?

Систематизуючи аналітичну бесіду робимо зі студентами висновок, що стиль п'ятивіршів Такубоку відзначається граничною простотою вислову і водночас глибоким психологізмом, відсутністю щонайменшої вимушеності форми. Це, за словами відомого японського поета, «...щирі людські почуття – ніжні, нерівні й навіть нерозумні». Дана аналітична робота над поетичним твором, логічно, зумовлює і відповідне домашнє завдання: «скласти власний вірш, наслідуючи канони танка». Студентам пропонується спробувати відобразити художнім словом враження, яке залишилось у них після обговорення японської лірики. Результати такої роботи студентів вражають своїм смисловим наповненням та ліричністю:

Зелений гай, велике поле

Приснилися мені.

І луг широкий,

І красиве море,

І тиха радість у рідній стороні.

Тебе я, школо, не забуду,

Де проминули ті літа.

Ти вічна владарка моя.

Я пам'ятатиму тебе –

Ціле життя!

Приємно здивували вірші філософського спрямування, адже такі приклади свідчать про високий загальноосвітній рівень нашої молоді:

*Життя – не вітер,
Просто так не пролітає.
Й за руку не спіймаєш, та все ж
Ти постарайся жити!
Тоді ти солод весь спізнаєш.
Ріка біжить, тече, сміється – летієся.
Вона несе на собі всіх і все.
Та часто люди, забуваючи про неї,
З краси потвору роблять,
За це – Природа великі нації карає!*

Отже, мети досягнуто. Студенти продовжили розвиток і вдосконалення асоціативного мислення тепер уже засобами художнього слова!

Творчість студента на занятті може проявлятися в різних видах художньої діяльності. Важливо, щоб із самого початку навчання він став не лише свідком, а й учасником живого дійства, висловлюючи, наприклад, в грі свої враження, почуття, переживання, щоб він був здатний до експромту, імпровізації. Саме гра може стати однією з провідних форм організації заняття. До прикладу театральнo-творчий розвиток студентів у процесі вивчення тексту художнього

твору, а саме: характеристика дій героїв політичної казки Дж. Орвелла «Колгосп тварин» в імпровізованому ляльковому театрі можна переглянути через декодер.

Роздумуючи над сторінками художніх творів, студенти аналізують Слово, книгу і її героїв і разом з тим – людину в світі взагалі, а світ у собі; життя, моральність, людські взаємини. Пізнання зарубіжної літератури, проникнення у слово письменника, робота над мовою художнього твору зливаються при цьому із пізнанням і самопізнанням. На заняттях відбувається всесторонній розвиток особистості, формується у студентів активна життєва позиція. Вчитель має пам'ятати, що він і навчає і виховує, допомагаючи формувати молодій людині почуття поваги і відповідальності до власного слова і слова оточення. Мимоволі, за допомогою художніх засобів зарубіжної літератури, навчання стає вихованням, яке допомагає молоді зрозуміти що є справжніми цінностями, за якими моральними нормами та законами бажано жити у цьому розбурханому економічними негараздами житті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонова О.Є. Педагогічна креативність у структурі педагогічної обдарованості вчителя. *Нові технології навчання: наук.-метод. зб. : в 2 ч. /* Мін-во освіти і науки України, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти. Київ; Вінниця, 2011. Вип. 69, ч. 2. С. 11–17
2. Богосвятська А.І. Мотив – джерело діяльності людини. Мотиви в навчанні.
3. Ільїн Є.М. Мистецтво спілкування. Педагогічний пошук / упоряд. І.М. Бажова; Пер. з рос. Київ: Рад. Шк., 1988. 496 с.
4. Сучасний тлумачний словник української мови: 100 000 слів / за заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В.В. Дубічинського. Харків: ВД «ШКОЛА», 2009. 1008 с.
5. Флорида Р. Креативний клас: люди, які змінюють майбутнє. URL: http://prepod.nspu.ru/file.php/149/met.prob.psiikh/Florida_Kreativnyi_klass.pdf